

SECURITATEA MILITARĂ – ELEMENT ESENȚIAL AL SECURITĂȚII NAȚIONALE

Dr. Constantin MANOLACHE
Institutul de Studii Enciclopedice

MILITARY SECURITY – KEY ELEMENT OF NATIONAL SECURITY

Summary. In the context of enhanced external challenges and chronic manifestation of social crisis that has occurred in Moldova since the declaration of the state independence, a topical interest is paid to guarantee the national security in the military field. The author points out the idea that nowadays it is highly important to join together the state and society's endeavors in order to bring the military body to such a level when it will be possible to provide an efficient defense of country's national interests.

Keywords: military security, national security, military structures, military, security institutions.

Rezumat. În contextul intensificării unor provocări externe și a manifestării cronice a crizei sociale, ce se constată în Republica Moldova de la proclamarea independenței de stat, o actualitate deosebită o are problema asigurării securității naționale în domeniul militar. Autorul studiului punctează ideea că în prezent devine extrem de semnificativă concentrarea eforturilor statului și ale societății în vederea aducerii organismului militar la un astfel de nivel, la care devine posibilă capacitatea de apărare efectivă a intereselor naționale ale țării noastre.

Cuvinte-cheie: securitate militară, securitate națională, structuri militare, forțele militare, instituții de securitate.

Începutul noului mileniu se derulează sub semnul unor schimbări radicale în toate domeniile de activitate umană, pe fundalul acutizării și agravării problemelor globale. Au sporit ritmurile migrației ilegale, s-au proliferat armele de distrugere în masă, comerțul cu stupefiante, terorismul internațional, pirateria etc. Realitățile primelor decenii ale mileniului III confirmă tendința instabilității și impredictibilității mai cu seamă în domeniul consolidării securității la toate nivelele: global, regional și național.

În condițiile creșterii provocărilor externe și ale crizei sociale cronice din societatea moldovenească de la proclamarea independenței de stat încoace, devine deosebit de actuală asigurarea secu-

rității naționale a statului într-un domeniu atât de specific cum este cel militar. Problema securității militare a Republicii Moldova este reflectată, în ultimul timp, nu numai în lucrări științifice și elaborări teoretice ale autorilor autohtoni și ale celor străini. Necesitatea soluționării ei are un context pregnant practic și politic, o importanță metodologică pentru formularea diverselor doctrine și concepții în activitatea de stat și a mișcărilor și organizațiilor social-politice.

Totodată, este necesar să constatăm că actualitatea problemei dezbătute este determinată, în primul rând, de factori de natură obiectivă. Potrivit lui Iu. Pîntea, „analiza situației politico-militare la nivel global și regional confirmă că pericolele de bază la adresa intereselor naționale ale Republicii Moldova în domeniul militar se mențin în continuare. Ele devin dinamice, unele poartă un caracter asimetric, iar o altă parte interferează cu alte pericole, care nu sunt propriu-zis militare” [1]. Acest lucru demonstrează creșterea rolului organismului militar în procesul de realizare a obiectivelor de politică externă a statului, obligația lui de a apăra societatea de agresiunea externă prin orice mijloace, inclusiv prin cele militare. În plus, organismul militar rămâne în continuare garantul stabilității orânduirii de stat și a securității sociale în fața atentatelor din partea grupărilor extremiste și separatiste. În așa mod, problema asigurării securității militare a Republicii Moldova este actuală nu doar în sine, ci și în corelare cu determinarea locului și rolului ei în cadrul organismului militar.

Analiza politico-juridică a chestiunii în cauză presupune soluționarea unei serii de aspecte interdependente: determinarea locului organismului militar în cadrul sistemului de securitate militară și a securității naționale. Punctul de pornire în cercetarea acestor aspecte îl constituie analiza și precizarea noțiunilor de bază ale domeniului.

În cercetările moderne în domeniul argumentării esenței noțiunii de securitate se atestă diferite abordări. De cele mai multe ori, securitatea este interpretată drept starea de apărare a societății și a părților ei componente de pericolele de natură internă și externă. Totodată, securitatea este o calitate, un atribut al sistemului social. Cu referire la viața socială, noțiunea de securitate se află în conexiune cu alte categorii, cum ar fi cele de „interese”, „pericol”, „apărare” ș. a. Unii autori definesc securitatea drept un sistem de garanții ale intereselor vitale ale statului, societății și personalității atât în interiorul, cât și în exteriorul țării. Securitatea se manifestă la diferite nivele: cel al comunității internaționale, regional,

statal, de grup, social și individual [2; 3, p. 132-140; 4, p.4-13; 5].

Esențial este faptul că definiția securității, din punctul de vedere al genezei sale, se atribuie categoriilor social-istorice, iar conștientizarea ei s-a produs pe parcursul întregii evoluții a umanității. Problema asigurării securității este legată inclusiv de geneza și evoluția statului, respectiv, a instituțiilor sale care asigură dezvoltarea stabilă și lipsită de pericole a societății și a fiecărui membru al ei.

În opinia cercetătorului american A. Wolfers, „în plan obiectiv, securitatea presupune lipsa de pericole la adresa valorilor consacrate, tradiționale, iar în plan subiectiv – lipsa temerii că acestor valori le-ar putea fi provocate anumite daune” [6], – altfel spus, persoana trebuie să aibă încredere că valorile respective nu sunt supuse demolării. Din acest considerent, securitatea constituie o valoare, în paralel cu celelalte valori ale statului și societății. O atare interpretare a securității este considerată clasică. Concomitent, securitatea este instrumentală față de alte valori de bază, cum ar fi „bunăstarea”, „dezvoltarea durabilă” etc., dat fiind că servește drept mijloc pentru menținerea acestora.

Dicționarele explicative interpretează „securitatea” drept o stare de siguranță, de lipsă de primejdie; protecție, apărare [7]. Există factori și condiții care pot prezenta pericol pentru existența, bunăoară, a individului, familiei, grupului social, societății în general.

Din punct de vedere etimologic, noțiunea de „securitate” provine din latinescul *securitas*, însemnând „fără grijă, serenitate, liniște sufletească”. Etimologia noțiunii își are rădăcinile în Imperiul Roman, în perioada domniei împăratului Hostilian (250 d. Hr.). Zeița care asigură protecția și bunăstarea imperiului se numea *Securitas*, înțelesă ca „libertate în fața amenințării” [8].

În prezent, majoritatea cercetătorilor consideră că securitatea constituie garantarea tuturor cetățenilor statului respectiv a condițiilor favorabile de realizare a potențialului lor, apărarea vieții, libertății, proprietății față de acțiunile agresive din partea oricărei alte persoane, a societății sau a statului. Motiv pentru care securitatea reprezintă una din necesitățile fundamentale ale persoanei/individului, de rând cu necesitățile sale fiziologice. Asigurarea securității poate fi examinată și interpretată ca funcție a sistemului social, a cărei eficiență este determinată de starea sistemului în cauză. În acest caz, necesitatea asigurării securității influențează asupra obiectivului sistemului social. În particular, scopul principal al creării statului

rezidă în asigurarea securității cetățeanului și a societății [9].

În așa mod, securitatea este un fenomen social-politic destul de complicat. Ea întrunește în sine experiența activității umane, particularitățile culturale, tradițiile istorice ale comunității respective și, în definitiv, preferințele fiecărui individ, ale grupului social, ale statului și ale umanității. În rândul trăsăturilor principale ale securității se evidențiază cele care o caracterizează precum urmează:

- starea personalității, a societății și statului, în care există o anumită protecție în fața diverselor amenințări și pericole;

- condiția fundamentală a existenței și activității individului, societății și statului;

- capacitatea unui obiect de a-și păstra trăsăturile esențiale și caracteristice, în condițiile acțiunilor distructive asupra sa;

- sistemul unor elemente componente, care funcționează și se menține în baza autoreglării, integrității și caracterului constant al său [10].

La începutul secolului trecut a fost introdusă în circuit noțiunea de „securitate națională”, în calitate de derivat al „securității” [11, p. 10]. Ideile de bază ale înțelegerii actuale a conceptului de „securitate” au fost, pentru prima dată, expuse în Legea „Cu privire la securitatea națională”, adoptată de Congresul SUA în 1947. În perioada postbelică și în anii ce au urmat, problema „securității naționale” a devenit un domeniu academic autonom, în cadrul „cercetărilor strategice” și al teoriei generale a relațiilor internaționale. Noțiunea de „securitate națională” a devenit un atribut indispensabil al concepțiilor politico-militare, al elaborărilor analitice și prognostice cu caracter global și de perspectivă. Însă, așa cum menționează V. Juc, în pofida perspectivei istorice considerabile, în prezent nu există o definiție clară și unanim acceptată a noțiunii de „securitate națională”. În literatura științifică, precum și în actele normativ-juridice ale diferitelor țări, se întâlnesc multiple tratări ale problemei și definirii securității [12, p. 14-32].

Analiza diverselor abordări ale noțiunii de „securitate națională” – altfel spus, a formelor ei de expresie prin alte categorii științifice ale disciplinelor social-politice și filosofice – arată că, în ultimul timp, o largă răspândire au obținut două curente, generate, în principal, de școlile occidentale. Conform primei abordări (S. Brown, B. Brody, W. Lippman, N. Caplan, H. Morgenthau, S. Hoffman ș.a.), „securitatea națională” și categoriile ei derivate sunt studiate prin prisma intereselor naționale. Reprezentantii celei de-a doua școli de gândire

(A. Wolfers, C. Norr, F. Treger, D. Cauffman și alții) pun securitatea națională în legătură și în raport cu sistemul valorilor de bază ale societății [3, p. 132-140]. În ambele cazuri însă, apare problema-cheie – determinarea multitudinii de interese naționale sau a multitudinii de valori naționale ale societății.

În perioada sovietică noțiunea de „securitate națională” a fost utilizată ca sinonim al „securității de stat” (ultima fiind interpretată și ca securitate politică) și al „securității internaționale” (noțiunea respectivă cuprindea securitatea externă și cea militară). Acest lucru s-a manifestat în suprapunerea noțiunii de „interes național” pe aceea de „interes de stat”. S-a considerat că principalele elemente componente ale „securității naționale” le constituie securitatea militară și cea politică [12].

După proclamarea independenței Republicii Moldova s-au creat condițiile de trecere la standardele internaționale în interpretarea chestiunilor de securitate națională. Având în vedere că în gândirea filosofică și politică occidentală problemele teoretice ale securității naționale erau puse suficient de bine, aceste elaborări au stat la baza investigațiilor teoretice ale specialiștilor autohtoni. A fost conștientizat inclusiv faptul că abordările conceptuale și teoretice occidentale erau întemeiate pe tradițiile seculare ale acestor societăți în privința economiei libere de piață, a individualismului, democrației avansate și națiunilor mature. Toate aceste elemente constituiau baza concepțiilor occidentale cu privire la securitatea națională și nu întotdeauna corespundeau realităților specifice locale. În plus, așa cum menționează V. Beniuc, în Republica Moldova se menține în mare măsură tradiția de a se apela la schemele sovietice și rusești cu privire la securitatea națională și modalitățile de asigurare a acesteia [13, p. 12-15].

Piatra de temelie a edificiului securității naționale a Republicii Moldova independente a devenit Declarația „Cu privire la Suveranitate RSS Moldova”, adoptată de Sovietul Suprem la 23 iunie 1990. În acest document politico-juridic, pentru prima dată în istoria contemporană a Republicii Moldova a fost utilizată noțiunea de „securitate”. Articolul 12 stipulează că „Republica Sovietică Socialistă Moldova ca un subiect egal al relațiilor internaționale se declară o zonă demilitarizată, activ promovează consolidarea păcii și securității, este implicată direct în procesul de cooperare și securitate, precum și în structurile europene” [14].

Următorul pas pe calea evoluției securității naționale a Republicii Moldova a fost adoptarea Declarației de independență [15]. Deși în acest document

nu figurează noțiunea de „securitate”, se menționa intenția Republicii Moldova de a adera la „Actul Final de la Helsinki și la Carta de la Paris pentru o nouă Europă, solicitând, totodată, să fie admisă cu drepturi egale la Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa și la mecanismele sale” [15].

Odată cu dispariția URSS, Republica Moldova a încetat a mai face parte din sistemul de securitate sovietic. La începutul anilor '90, Republica Moldova a refuzat aderarea la structurile de apărare ale CSI, conducerea de la Chișinău depunând eforturi pentru a promova propriile politici de securitate, bazate pe principiul neutralității permanente. În condițiile în care raioanele de est se aflau sub ocupația fostei Armate a 14-a, prin conceptul de neutralitate se urmărea (și în prezent) asigurarea unor condiții optime de apărare a independenței, suveranității și securității naționale la cele 4 nivele: individual (cetățeni), colectiv (asociații de interese), național (stat) și internațional (în mediul extern). Acesta presupunea o ajustare continuă a sistemului național de securitate la mediul extern și intern pentru a face față noilor provocări și probleme de securitate în toate domeniile: politic, militar, economic, ecologic și societal. În acest scop a fost elaborat cadrul normativ cu privire la securitatea și apărarea țării. „Neutralitatea permanentă” este invocată în toate documentele, studiile, actele normative privind analiza funcționalității securității (militare, în special) naționale a Republicii Moldova.

În termeni generali, „prin neutralitate se înțelege acel statut deseori proclamat în istorie de evitare a implicării în războaiele cu alte state” [16]. Neimplicarea în purtarea războaielor a fost diferit interpretată de statele neutre și de statele interesate să devină ele înseși neutre. Recunoașterea statutului de neutralitate al oricărui stat a fost inițiată nu de țara în cauză, ci de un grup de țări aflate în conflict. Elveția este primul exemplu practic al politicii de neutralitate. Neutralitatea a căpătat recunoașterea legală pentru prima dată în Pactul de la Paris din 20 noiembrie 1815, în care marile puteri europene au recunoscut Elveției neutralitatea permanentă și i-au garantat integritatea teritorială. De atunci au fost recunoscute două tipuri de neutralitate: neutralitatea temporară pe timp de război (pentru perioada de desfășurare a unui conflict armat) și neutralitatea permanentă [17].

În timpul războiului rece, sistemul ONU nu a fost capabil să prevină războaiele, SUA și URSS fiind implicate într-o luptă pentru extinderea influențelor la nivel global. În perioada dată, datorită tensiunilor geopolitice dintre Est și Vest, multe state europene au decis să adopte o poziție

de neutralitate: Austria, Finlanda și Suedia. În perioada de după războiul rece, situația s-a schimbat radical. Au fost constituite noi organizații în care cooperează foști inamici din NATO și Tratatul de la Varșovia. În anii '90 statele neutre din Europa au început să se implice în sistemul permanent de dezvoltare a cooperării politico-militare și de securitate a Uniunii Europene și să sprijine acțiunile NATO în cadrul Parteneriatelor pentru Pace (PpP), inclusiv acțiunile umanitare, de salvare, de menținere a păcii și acțiunile forțelor combatante în managementul crizelor, în principal, cele de impunere a păcii (pacificare).

Pornind de la evoluțiile moderne ale fenomenului politic numit neutralitate, prezentate mai sus, se poate argumenta că astăzi esența acestui statut este subînțeleasă ca cea de „nealinieră”, mai precis, de neparticipare la alianțe militare. În concluzie, sensul clasic al neutralității se pierde când discutăm despre situația reală din zilele noastre. Parțial, aceasta se datorează faptului că toate statele neutre din lume și-au luat angajamentul de a sprijini scopurile și rezoluțiile Națiunilor Unite, inclusiv cele militare.

În aceeași situație se încadrează și Republica Moldova, care și-a consacrat constituțional statutul de neutralitate prin Constituție [18]. Articolul 11 al Legii fundamentale conține două alineate. Chiar în primul dintre acestea se stipulează că „Republica Moldova proclamă neutralitatea sa permanentă”. Alineatul al doilea stipulează că „Republica Moldova nu admite dislocarea de trupe militare ale altor state pe teritoriul său”. Această stipulație, oarecum nouă pentru statul moldovenesc, a fost introdusă în Constituție, în principal pentru a nu admite prezența militară rusă pe teritoriul Republicii Moldova. Legislatorii, de asemenea, au gândit că în acest fel se va contribui la soluționarea cât mai rapidă a conflictului transnistrean. După cum am văzut în alineatele de mai sus, conceptul actual de neutralitate este unul cu totul altul decât cel tradițional. Faptul că Republica Moldova este țară membră a ONU face ca aceasta să contribuie prin participarea sa la diferite misiuni de pacificare și de asistență militară internațională.

Revenind la ideea că, în cazul Republicii Moldova, statutul de neutralitate permanentă se reduce la ideea de neparticipare la diferite alianțe militare, notăm că într-o lume globalizată și deschisă cum este cea de acum este imposibil să nu interacționezi cu alte state, inclusiv în domeniul armat [19], susține V. Pleșca.

Existența oricărui stat independent este imposibilă fără capacitatea acestuia de apărare a interese-

lor sale naționale, fără asigurarea supraviețuirii sale în condițiile dezvoltării autonome a societății. Din acest motiv, securitatea națională a statului a fost dintotdeauna condiția fundamentală a construcției statale.

Concepția politicii externe, un document relevant pentru realizarea politicii de securitate națională, identifică locul Republicii Moldova în comunitatea internațională, precum și prioritățile, principiile și direcțiile politicii sale externe. Astfel, consolidarea independenței și suveranității țării, asigurarea integrității teritoriale, afirmarea țării în calitate de factor de stabilitate pe plan regional, contribuirea la promovarea reformelor social-economice necesare pentru tranziția la economia de piață și ridicarea bunăstării populației, edificarea statului de drept formează priorități importante ale politicii externe și constituie prioritățile pe plan extern ale țării. Nerecurgerea la forță sau la amenințarea cu forța, reglementarea diferendelor internaționale prin mijloace pașnice, neamestecul în treburile interne ale altor state, cooperarea internațională, egalitatea în drepturi a popoarelor și dreptul lor de a-și hotărî singure soarta, egalitatea suverană a statelor, îndeplinirea cu bună-credință a obligațiilor asumate, inviolabilitatea frontierelor, integritatea teritorială a statelor și respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului sunt principiile politicii externe a Republicii Moldova [20].

V. Varzari consideră că în procesul de integrare pleneră în sistemul internațional, prin aderarea la diverse structuri regionale și internaționale, Republica Moldova nu a avut ca suport o viziune strategică bine definită. În condițiile unui antagonism tradițional, dur, după prăbușirea URSS devenit latent, între Uniunea Sovietică/Rusia și Occident, autoritățile de la Chișinău nu au definit explicit și fără echivoc direcția prioritară a politicii externe, fapt care a avut ulterior un impact negativ asupra promovării intereselor naționale și asigurării securității. Oscilarea țării între Est și Vest, între două modele de dezvoltare (unul – ceseist și altul – european, de tip liberal-democratic) a subminat semnificativ capacitatea Republicii Moldova de a soluționa definitiv conflictul transnistrean, a tergiversat esențial perspectivele de asociere la procesele integraționiste europene, a creat tensiuni sociale și politice constante și a întârziat sistematic implementarea unor reforme democratice durabile și eficiente. Chiar și optarea pentru un statut de neutralitate permanentă poate fi atribuită acestei ezitări geostrategice [21].

Doctrina militară este documentul de bază care urmărește asigurarea securității militare a poporu-

lui și statului, prevenirea războaielor și conflictelor armate prin mijloacele de drept internațional. Documentul evidențiază că viziunea militară a țării este determinată de politica ei externă și internă, de neutralitatea permanentă proclamată constituțional, care poartă un caracter în exclusivitate defensiv. Prezintă interes amenințările identificate de acest act: (1) pretenții teritoriale ale altor state; (2) tentative de amestec în treburile interne, de destabilizare a situației politice interne din republică; (3) prezența pe teritoriul republicii a trupelor străine; (4) activitatea organizațiilor separatiste, orientarea spre violarea armată a integrității teritoriale a republicii; (5) crearea formațiunilor militare ilegale [22, p. 1-2].

S. Cebotari afirmă că în prezent, pornind de la scopurile și prevederile politice, pot fi evidențiate trei variante ale doctrinei militare.

a) doctrine militare agresive, care realizează următoarele principii politice: superioritatea militară; miza pe forța militară în afacerile internaționale; posibilitatea utilizării armei nucleare și de distrugere în masă; multivectorialitatea și imprevizibilitatea violenței armate;

b) doctrine militare „de nimicire reciprocă”, care prevăd realizarea următoarelor principii: abținerea nucleară; paritate militar-strategică; securitatea națională în baza deținerii armei nucleare;

c) doctrine militare de apărare – în care prioritate sunt astfel de principii politice: refuzul de la „îmaginea dușmanului” (lipsa unui adversar posibil), asigurare minimă cu mijloace militare; refuzul de la utilizarea armei nucleare de distrugere în masă (primul din inițiativă proprie); multivectorialitatea forțelor egale în diferite regiuni; prioritatea apărării civile [23, p.20].

În această ordine de idei, considerăm că doctrina militară a Republicii Moldova este de apărare. Observăm că sursele potențiale ale pericolului militar pentru suveranitatea, independența și integritatea teritorială, inclusiv cele ce țin de relațiile nereglementate dintre diferite state din regiune, fac trimiteri exclusive la situația din zona de est a Republicii Moldova. Din acest punct de vedere, cea mai serioasă amenințare la adresa securității politico-militare a Republicii Moldova este staționarea ilegală a trupelor Federației Ruse pe teritoriul suveran al Republicii Moldova, dezvoltarea unui regim separatist susținut politic, economic, militar și moral de Rusia și dezvoltarea unor structuri paramilitare și militare clandestine. Trebuie notat că, deși au trecut deja 22 de ani de la tragicele evenimente din 1992, autoritățile Republi-

cii Moldova nu au reușit deocamdată să elaboreze și să implementeze o strategie coerentă pentru restabilirea integrității Republicii Moldova, iar spectrul de amenințări care rezultă din existența unei zone necontrolate a crescut vertiginos.

Legea securității statului, adoptată la 31 octombrie 1995, în baza Concepției securității naționale [24], precizează că securitatea statului este parte integrantă a securității naționale. Prin securitatea statului se înțelege protecția suveranității, independenței și integrității teritoriale a țării, a regimului ei constituțional, a potențialului economic, tehnico-științific și defensiv, a drepturilor și libertăților legitime ale persoanei împotriva activității informative și subversive a serviciilor speciale și organizațiilor străine, împotriva atentatelor criminale ale unor grupuri sau indivizi aparte. Altfel spus, fiind parte a securității naționale, securitatea statului se referă la securitatea informațională a statului și la ordinea / pacea publică sau – în limbaj academic – la siguranța națională.

Direcțiile principale ale activității de asigurare a securității statului sunt:

a) formarea politicii interne și externe în funcție de interesele asigurării securității statului;

b) stabilirea și aplicarea unui sistem de măsuri cu caracter economic, politic, juridic, militar, organizatoric și de altă natură, orientate spre descoperirea, prevenirea și contracararea la timp a amenințărilor la adresa securității statului;

c) constituirea unui sistem de organe ale securității statului, delimitarea atribuțiilor lor, asigurând interacțiunea dintre ele, precum și crearea mecanismului de control și supraveghere asupra activității acestora;

d) perfecționarea cadrului juridic al asigurării securității statului;

e) coordonarea cu alte state a eforturilor în vederea descoperirii, prevenirii și contracarării eventualelor amenințări la adresa securității statului.

Considerăm ca legea respectivă este nefuncțională atât datorită neajunsurilor structurale pe care le presupune, cât și datorită transformării profunde a contextului internațional în care se realizează securitatea națională a Republicii Moldova.

Legea privind organele securității statului a fost adoptată de asemenea la 31 octombrie 1995 și dublează dispozițiile legii menționate anterior. Legea adoptată stabilește structura sistemului național de apărare, atribuțiile și responsabilitățile autorităților publice în domeniul apărării, organizarea, destinația și conducerea forțelor sistemului național de apărare [25].

La baza sistemului de securitate națională se află Concepția securității naționale din 1995 [26], care a fost înlocuită ulterior, în 2008, printr-un nou document, adaptat contextului intern și extern [27].

Concepția securității naționale a Republicii Moldova din 1995 a fost elaborată în contextul în care Republica Moldova își căuta cu insistență recunoașterea și rolul în calitate de actor cu drepturi depline în sistemul internațional din perioada post-Război Rece. Iată de ce, deja în introducerea acestui document, se stipulează că statul va respecta normele dreptului internațional, reafirmându-și, în același timp, statutul său de neutralitate permanentă, enunțat în Constituție. Prin securitate națională se are în vedere protecția persoanei, a societății și a statului, a drepturilor și a intereselor lor, stabilite de Constituție și de alte legi ale republicii împotriva pericolelor externe și interne [26, p. 1].

Concepția elucidează noțiunea de pericol la adresa securității naționale. Astfel, se stipulează că prin pericol pentru securitatea națională se înțelege intenția forțelor ostile, manifestată sub orice formă, sau factorul de ordin ecologic, tehnic și de altă natură, a căror realizare sau influență poate constitui o amenințare pentru persoană, societate și stat [26, p. 2]. Acestea constau preponderent din următoarele amenințări: agresiune directă și revendicări teritoriale; conflicte locale sau regionale; acțiuni îndreptate spre schimbarea prin violență a ordinii constituționale; acțiuni îndreptate spre subminarea sau lichidarea potențialului economic, tehnico-științific și defensiv al țării, precum și crearea situațiilor de pericol ecologic; acțiunile îndreptate spre tensionarea situației sociale și provocarea conflictelor sociale; terorismul, crima organizată, traficul de droguri, migrația ilegală, acțiunile având drept scop lezarea drepturilor și libertăților constituționale ale cetățenilor [26, p. 2].

Unii cercetători în domeniu, cum ar fi V. Varzari, susțin că acest text prezintă o viziune limitată asupra conceptului de securitate, care nu este definită în funcție de noile amenințări și vulnerabilități, apărute în perioada post-Război Rece, ci în funcție de pericolele tradiționale la adresa statului [21]. Într-o astfel de abordare este dominantă filiera politico-militară a securității, iar cea economică, societală și de mediu lipsesc ca domenii distincte. Utilizarea noțiunii de „pericol” în detrimentul celui de „amenințare și vulnerabilitate” denotă, din punctul nostru de vedere, ezitarea acestui document de a stipula clar și exhaustiv problemele reale cu care se confruntă statul și societatea la momentul actual

și care periclitează securitatea națională: războiul transnistrean, criza economică, criza energetică, criza social-identitară, emigrația masivă, criminalitatea transfrontalieră, degradarea mediului ambiant.

Amenințările și vulnerabilitățile la adresa securității naționale a Republicii Moldova din anii '90 ulterior s-au agravat și mai mult, devenind, practic, de nesurmontat pe termen scurt sau mediu. O serie de factori, printre care enumerăm: lipsa expertizei profesionale naționale în domeniul studiilor strategice și de securitate, nivelul redus al controlului democratic din partea societății civile asupra sectorului de securitate și apărare, tergiversarea implicării instituțiilor occidentale în contrabalansarea influenței rusești în regiune – au determinat o anumită ezitare din partea autorităților politice ale statului în identificarea priorităților de politică externă și în definirea exhaustivă a amenințărilor și provocărilor la adresa securității naționale. Astfel, în contextul noilor evoluții din Europa Centrală și de Sud-Est, ale extinderii UE și NATO și al adoptării Planului Individual al Parteneriatului Moldova – NATO, autoritățile Republicii Moldova par să fi conștientizat aceste carențe, odată cu instituirea, prin decretul prezidențial nr. 374-IV din 22 decembrie 2005, a unei Comisii naționale în vederea elaborării noului Proiect al Concepției securității naționale a Republicii Moldova. Considerăm că necesitatea elaborării noului document a fost determinată de schimbările cardinale care au survenit în domeniul securității statului atât pe plan național, regional, cât și global [28, p. 716].

Pericolele la adresa securității militare și a intereselor naționale ale Republicii Moldova solicită o consolidare a capacității de apărare a organismului militar, perfecționarea tuturor parametrilor lui calitativi. Este un lucru arhicunoscut că locul și rolul organismului militar în structura organelor militare și a securității naționale se află în continuă schimbare, importanța lui crește constant, ceea ce contribuie la transferul problemei modernizării organismului militar în cadrul sistemului de securitate militară și națională din programele departamentale în cele naționale, de importanță statală. Societatea nu numai are dreptul, ci este datoare să se apere, să-și apere propriile interese și propria securitate. În legătură cu acest fapt, devine extrem de actuală concentrarea eforturilor statului și ale societății în vederea aducerii organismului militar la un astfel de nivel, la care devine posibilă capacitatea de apărare efectivă a intereselor naționale ale Republicii Moldova.

Bibliografie

1. Pîntea I. Identificarea pericolelor existente și probabile pentru interesele naționale de bază ale Moldovei. În: *Securitatea și apărarea națională a Republicii Moldova*. IPP. Chișinău: ARC, 2002, 66 p.
2. Sprîncean S. Securitatea națională: noțiuni și elemente introductive. Compendiu. Chișinău, 2012.
3. Juc V., Varzari V. Fundamentarea și diversificarea conceptului de securitate. În: *Administrarea Publică. Revistă metodică-științifică trimestrială*, nr. 1 (73), ianuarie – martie 2012, p. 132-140
4. Albu N. Conceptele de securitate și securitate națională: teorii și politici. În: *Revista Militară. Studii de securitate și apărare. Publicație științifică a Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”*, nr. 1 (3) /2010, p. 4-13.
5. Albu N. Securitatea națională: aspecte teoretice și practice. Chișinău: Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, 2014, 240 p.
6. Wolfers A. *Discord and Collaboration: Essays on International Politics*. Baltimor: Jons Hopkins University Press, 1965.
7. Dicționarul explicativ al limbii române. Ediția a II-a. Academia Română. București: Univers enciclopedic, 2012.
8. Lăcătuș Ș. Securitatea... În: *Centrul de Promovare a Culturii de Securitate*, <http://www.cpcs.ro/articol-securitate.php> (accesat: 08.08.2014).
9. Sava I. N. *Studii de securitate*. București: Centrul Român de Studii Regionale, 2005, 303 p.
10. Securitatea și apărarea națională a Republicii Moldova. ARC: Chișinău, 2002, 292 p.
11. Коргунов С. Концептуальные основы национальной и международной безопасности. Москва, 2007, 307 с.
12. Juc V., Ungureanu V. Fundamentarea și instituționalizarea securității naționale a Republicii Moldova: aspecte istoriografice și teoretico-metodologice. În: *Revista Militară. Studii de securitate și apărare. Publicație științifică a Academiei Militare al Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”*, nr. 1 (3) /2010, p. 14-32.
13. Beniuc V. Dimensiunea securității naționale în aspectul consolidării statului moldovenesc. În: *Apărarea și securitatea națională a Moldovei. Anul 2001. Institutul de Politici Publice, Chișinău, 2001, 72 p.*
14. Declarația cu privire la suveranitatea R.S.S. Moldova, adoptată de Sovietul Suprem al R.S.S. Moldova la 23 iunie 1990. În: *Veștile Sovietului Suprem și ale Guvernului R.S.S. Moldova, 1990, nr. 6-7.*
15. Legea Republicii Moldova cu privire la Declarația de Independență a Republicii Moldova, nr. 691-XII din 27 august 1991. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 11-12, 1991.*
16. Hauser G. Securitatea militară și conceptul de neutralitate. În: *Securitatea internațională și forțele armate*. București: Editura Tritonic, 2004, p. 224-230.
17. Tarlev V. Securitatea statală a Republicii Moldova: amenințări și riscuri. În: *Politica Externă a Republicii Moldova: aspecte ale securității și colaborării regionale. Materiale ale Simpozionului Științific Internațional, 16-17 decembrie 1997. Chișinău: Perspectiva, 1998, p. 294-325.*
18. Constituția Republicii Moldova. Hotărârea Parlamentului din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 18.08.1994.*
19. Pleșca V. Impactul reformei armate asupra asigurării securității naționale. *Cazul Republicii Moldova. Autoreferat al tezei de doctor în științe politice, Chișinău, 2007.*
20. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova pentru aprobarea Concepției Politicii Externe a Republicii Moldova, nr. 368-XIII din 08.02.1995. În: *Legi și Hotărâri adoptate de sesiunea a treia a Parlamentului Republicii Moldova de legislatura a treisprezecea, vol.VII. Ediție a Parlamentului Republicii Moldova, MOLDPRES, 1997, p. 18.*
21. Varzari V. Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul opțiunii de integrare europeană. *Autoreferatul tezei de doctor. Chișinău, 2011.*
22. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova cu privire la Doctrina militară a Republicii Moldova, nr.482-XIII din 06.06.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 38-39/429 din 14.07.1995.*
23. Cebotari S. Abordări teoretico-conceptuale ale doctrinei militare. În: *Revista Militară. Studii de securitate și apărare. Publicație științifică a Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”*, nr. 1 (7) /2012, pp. 13-20.
24. Legea cu privire la securitatea statului, nr. 618-XIII din 31 octombrie 1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 10-11/117 din 13.02.1997*
25. Legea cu privire la organele securității statului, nr. 619-XIII din 31 octombrie 1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 10-11/115 din 13.02.1997.*
26. Concepția securității naționale a Republicii Moldova. Hotărârea Parlamentului nr. 445 din 05.05.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 35/399, 29.06.1995.*
27. Concepția securității naționale a Republicii Moldova. Legea nr. 112 din 22.05.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 97-98, 03.06.2008.*
28. Coropcean I., Manolache C. Securitatea națională. În: *Republica Moldova. Ed. a 2-a, revăzută și adăugită. Chișinău: Institutul de Studii Enciclopedice, 2011. p. 716-723.*